

**WSZYSCY JESTEŚMY EKSPERT(K)AMI,
czyli metoda współdzielonego procesu
uczenia się na przykładzie produkcji butów
skórzanych.**

Podstawa programowa:

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE III etap edukacyjny

23. Problemy współczesnego świata. Uczeń:

- 1) porównuje sytuacje w krajach biednego Południa i bogatej Północy i wyjaśnia na przykładach, na czym polega ich współzależność;
- 2) uzasadnia potrzebę pomocy humanitarnej i angażuje się (w miarę swoich możliwości) w działania instytucji (także pozarządowych), które ją prowadzą;
- 3) wyjaśnia, odwołując się do przykładów, na czym polega globalizacja w sferze kultury, gospodarki i polityki; ocenia jej skutki;
- 4) rozważa, jak jego zachowania mogą wpływać na życie innych ludzi na świecie (np. oszczędzanie wody i energii, przemyślane zakupy);

31. Etyka w życiu gospodarczym. Uczeń:

- 1) przedstawia zasady etyczne, którymi powinni się kierować pracownicy i pracodawcy; wyjaśnia, na czym polega społeczna odpowiedzialność biznesu.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE IV etap edukacyjny

40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Uczeń:

- 3) wyjaśnia przyczyny dysproporcji między globalną Północą i globalnym Południem oraz mechanizmy, które ją zmniejszają lub powiększają;
- 4) przedstawia wzajemne zależności pomiędzy krajami Północy i Południa w dziedzinach polityki, ekonomii, kultury i ekologii;

41. Globalizacja współczesnego świata. Uczeń:

- 1) przedstawia wieloaspektowy charakter procesów globalizacji (polityka, gospodarka, kultura, komunikacja, ekologia);

Zalecane warunki i sposób realizacji

Zajęcia z wiedzy o społeczeństwie kształtują u uczniów następujące postawy:

1. zaangażowanie w działania obywatelskie – uczeń angażuje się w działania społeczne i obywatelskie;
2. wrażliwość społeczna – uczeń dostrzega przejawy niesprawiedliwości i reaguje na nie;
3. odpowiedzialność – uczeń podejmuje odpowiedzialne działania w swojej społeczności, konstruktywnie zachowuje się w sytuacjach konfliktowych;

PODSTAWY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI IV etap edukacyjny

4. Państwo, gospodarka. Uczeń:

12) ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski oraz podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji.

5. Przedsiębiorstwo. Uczeń:

9) charakteryzuje zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie krajowym i międzynarodowym.

Metoda współdzielonego procesu uczenia się (ang. *collaborative learning*) polega na tym, że dwie lub więcej osób uczą się lub podejmują próbę uczenia się wspólnie. W przeciwieństwie do indywidualnego procesu uczenia się, ludzie wspólnie się uczący kapitalizują wspólną wiedzę i umiejętności poprzez, np. pytanie się nawzajem o dodatkowe informacje, ewaluując swoje pomysły, monitorując swoją pracę itp. współpraca we współdzielonym procesie uczenia się opiera się o takie formy pracy grupowej jak rozmowy, dyskusja, burza mózgów, zadawanie pytań kontrolnych, ewaluacja, prezentacja. Praca tą metodą pozwala na rozwijanie kompetencji komunikacyjnych w grupie. Ważne jest, by w ramach współdzielonego procesu uczenia się nie faworyzować tych, którzy wiedzą więcej, ale zwracać uwagę na to, by wiedza była przekazywana i utrwalana wśród tych, którzy jeszcze jej nie posiadają. Istotnym czynnikiem jest poczucie odpowiedzialności za proces uczenia się całej grupy, a nie wybranych osób.

Grupa wiekowa: szkoły gimnazjalne i ponadgimnazjalne – II IV etap edukacyjny

Czas trwania: 45 minut

Materiały pomocnicze: 4 koperty z informacją/ fragmentami tekstu na temat 4 różnych alternatyw dotyczących produkcji i użytkowania obuwia. Każda koperta powinna być oznaczona cyfrą od 1 do 4. W każdej kopercie może być po kilka kopii tekstów, tak y każdy mógł pracować z tekstem samodzielnie, jeśli ma na to ochotę.

Cel ogólny:

Zapoznanie uczennic i uczniów z różnymi aspektami produkcji, użytkowania i utylizacji obuwia i poddanie refleksji ich nawyków konsumenckich w aspekcie globalnego handlu oraz zjawiska nadmiernej konsumpcji za pomocą współdzielonego procesu uczenia się.

Cele szczegółowe:

Po zakończeniu zajęć uczeń/uczennica:

- zna podstawowe problemy społeczne i środowiskowe występujące w przemyśle obuwniczym
- potrafi ocenić sytuację pracownic i pracowników garbarni i fabryk produkujących obuwie z krajów globalnego Południa
- rozumie jakie działania może podjąć na poziomie indywidualnym w celu zmiany sytuacji w przemyśle obuwniczym
- potrafi dyskutować, zadawać pytania i przekazywać informację innym osobom w grupie, potrafi wskazać fakty i wyciągnąć z nich wnioski oraz formułować własne opinie

Przebieg lekcji:

1. Nauczyciel/Nauczycielka rozmieszcza w różnych częściach klasy cztery koperty z informacjami.

2. Nauczyciel/Nauczycielka dzieli klasę na czteroosobowe grupy. Każda z czterech osób w każdej grupie ma swój przyporządkowany numer. Zadaniem uczennic i uczniów jest przejście do kopert z ich numerkiem. Uczennice i uczniowie, którzy spotkają się przy kopercie s tym samym numerkiem czytają znajdujące się w niej informacje, robią notatki i

wspólnie zastanawiają się nad zdobytymi informacjami. Na koniec uzgadniają, które z tych informacji są najważniejsze, zapisują na kartkach i po upływie ok.10-15 minut wracają do swojej macierzystej grupy.

3. Gdy wszyscy skończą czytać i robić notatki, następuje czas, by zreferować swojej grupie zdobyte informacje. W ten sposób uczennice i uczniowie stają się „ekspertami” w danej dziedzinie. Na podstawie zebranych informacji grupa planuje przygotowanie plakatu-infografiki ilustrującego omawiane problemy, który pozwoli na lepsze zapamiętanie zdobytej wiedzy. Nauczycielka/Nauczyciel przypomina, że ma to być prosty układ z graficznym przedstawieniem problemu i ciekawą prezentacją danych. Warto wcześniej przygotować grupę do zajęć i poprosić o przyniesienie na zajęcia kolorowych gazet lub czasopism, by można było wyciąć odpowiednie zdjęcia do plakatu-infografiki. A także kolorowych mazaków i innych materiałów.

4. Każda z grup uczennic i uczniów prezentują, co przygotowali na forum klasy. Warto po prezentacji wszystkich infografik podsumować pracę. Nauczycielka/Nauczyciel powinni zwrócić uwagę na powtarzając się informacje i na zaprezentowane dane oraz zapytać o przebieg procesu (Jak klasie pracowało się tą metodą? Co było łatwe, a co trudne? Czy chcieliby w przyszłości pracować w ten sposób?).

5. Plakaty z infografikami można powiesić w klasie lub stać się elementem gazetki szkolnej.

MATERIAŁY POMOCNICZE:

I. Warunki pracy w garbarniach

Buty skórzane są uważane za najwygodniejsze, najtrwalsze i najbardziej luksusowe (przez co również dość drogie). Etap wyprawiania skór wiąże się z wieloma czynnościami, które zmieniają surowe skóry, trafiające z ubojni do garbarni, w trwałą i elastyczny materiał stosowany do produkcji obuwia i innych produktów. Ten skomplikowany proces skutkuje

często łamaniem praw człowieka oraz praw pracowniczych, a także skutkami ekologicznymi związanym z produkcją.

W garbarniach zachodzą procesy mające na celu:

1. oczyszczenie skór z niepotrzebnych elementów, jak tłuszcz czy włosy,
2. powstrzymanie procesów gnilnych poprzez garbowanie i dogarbowywanie,
3. doprowadzanie do pożądanego stanu materiału poprzez farbowanie i wykańczanie.

Do garbowania skór używa się powszechnie związków chromu, które mogą być substancjami szkodliwymi i należy się z nimi obchodzić z dużą dozą ostrożności. Ich działanie toksyczne może mieć zły wpływ na zdrowie zarówno pracowników i pracownice garbarni, jak i osoby noszące buty. Stosowanie chromu często wiąże się z poważnymi naruszeniami praw człowieka i praw pracowniczych, gdyż w wielu garbarniach na całym świecie ignoruje się normy BHP narażając pracowników na kontakt z toksyczną substancją. Garbowaniu chromowemu, które stanowi najbardziej powszechną metodę wyprawiania skóry ze względu na jej szybkość i efektywność kosztową. W garbarniach stosuje się całą gamę innych związków chemicznych, które bez odpowiedniego zarządzania ściekami, zatrzuwają środowisko naturalne i zatrzuwają życie lokalnej społeczności. Jednocześnie wyrób butów skórzanych wymaga znaczących zasobów ziemi i wody.

Fakt: Szacuje się, że w 2015 r. do wyprodukowania jednej pary skórzanych butów może być potrzebne 25 tysięcy litrów wody i 50 metrów kwadratowych ziemi.

Fakt: Garbarnie zajęły 4. miejsce na liście najbardziej niebezpiecznych i zabójczych źródeł zanieczyszczeń środowiska naturalnego. Zajęły miejsce zaraz po kopalniach w przemyśle wydobywczym.

Fakt: 85% skórzanych butów na świecie wyprodukowanych zostało ze skóry przy zastosowaniu tlenków chromu do garbowania skóry.

II. Warunki pracy w fabrykach i garbarniach.

87% światowej produkcji obuwia odbywa się w Azji. Największym krajem produkcyjnym są Chiny, gdzie w 2014 r. wyprodukowano około 14,6 miliarda par butów. Dalej plasują się Indie, Brazylia, Wietnam i Indonezja. Włochy, czołowy producent obuwia w Europie, wśród globalnych krajów produkcyjnych zajmuje dopiero 10. miejsce.

Fakt: W 2013 r., wyprodukowano na świecie 22 miliardy par butów (World Footwear 2014). W 2014 r., w Polsce wyprodukowano 36,4 miliona par butów, w tym 8,9 miliona par butów skórzanych. (GUS).

Podobnie jak w przemyśle odzieżowym, także w sektorze obuwniczym przypadki łamania praw człowieka są częste. Pracownicy w krajach produkcyjnych często nie otrzymują ustawowej płacy minimalnej, nie mówiąc już o godnej płacy wystarczającej na życie. Kwestia niskich wynagrodzeń jest kluczowym problemem wielu pracowników i pracownic przemysłu, których praca nie pozwala na wyjście z ubóstwa. Liczne badania na ten temat ukazują, że problematyka niskich płac wpływa w sposób istotny na poziom życia i wychodzenia z ubóstwa milionów ludzi pracujących w zakładach produkcyjnych dla zagranicznych firm, budujących w ten sposób swoją potęgę finansową.

Fakt: Analiza kosztowa butów sportowych wyprodukowanych w Indonezji pokazała, że płace pracowników w fabryce nie przekraczały 2% ceny końcowej tego buta sprzedawanego w Europie.

Międzynarodowa Organizacja Pracy zwraca uwagę, że kluczowymi problemami, jakie spotkać można przy produkcji skóry i obuwia to:

- niskie pensje,
- słaby poziom uzwiązkowienia i organizowania się pracowników,
- brak równej płacy dla mężczyzn i kobiet,
- przemoc, molestowanie i mobbing.

Praca przy produkcji obuwia może być niebezpieczna, szczególnie w garbarniach, gdzie przepisy BHP często są ignorowane, co może mieć tragiczne konsekwencje. Bardzo smutnym przykładem jest śmierć dziewięciu pracowników i strażnika z garbarni w Tamil

Nadu w Indiach. 25 stycznia 2015 r., nocą, gdy wszyscy spali, zawaliła się ściana sąsiedniej oczyszczalni, dziesięć osób zginęło w wysokotoksycznym osadzie. Późniejsze badania osadu wykazały, że zawierał chrom, a także wiele innych niebezpiecznych substancji.

III. Odpowiedzialność firm/marek obuwniczych

Z pewnością wielu z Was zastanawiało się jak to możliwe, że płacimy za skomplikowany produkt, jakim jest but, tak niewiele. Zwłaszcza, że potem odkrywamy, że został on wyprodukowany na drugim końcu świata i sprzedany po przystępnej cenie, przez markę, która ciągle zarabia więcej i więcej.

Fakt: Jeden but sportowy może zawierać 26 różnych materiałów i składać się z 65 oddzielnych komponentów, z których wszystkie wymagają około 360 etapów obróbki.

Poszczególne etapy powstawania produktu mogą odbywać w różnych krajach i regionach, w zależności od kosztów, jakie firma zamawiająca będzie ponosić. W ostatnich dziesięcioleciach obserwowaliśmy migrację wytwórczych etapów produkcji do krajów o niskich zabezpieczeniach standardów środowiskowych oraz społecznych. Wiele krajów producenckich jest uzależnionych od tych zleceń.

Kwestia odpowiedzialności za warunki pracy i zachowanie wysokich standardów środowiskowych, jest ciągle nierozpoznana przez wiele firm obuwniczych. Objawia się to brakiem informacji ze strony firm na temat tego, gdzie i jak produkowane są ich buty oraz jak zabezpieczyli się przed niebezpieczeństwami, jakie wiążą się z procesami garbowania skóry dla środowiska. Bez tego, nie można dowieść realnej ochrony standardów poszanowania środowiska i praw człowieka przez dostawców i fabryki, którym zlecana jest produkcja. Publikacje i raporty z zakresu wspomnianego zarządzania odpowiedzialnym łańcuchem dostaw, rzadko ujawniają pełną informację lub raportują wyniki kontroli przeprowadzanych u dostawców. Należy jednocześnie zauważyć, że jakiegokolwiek działania w tym kierunku opierają się na dobrowolnym zobowiązaniu firm.

Fakt: Chiny są największym producentem skór na rynku światowym, wyprodukowano tam 13% skóry krowich, 22% skór owczych, 31% skór kozich.

IV. Co możesz zrobić?

Wielkie, międzynarodowe firmy obuwnicze mogą wpływać na swoich dostawców. Konsumenty, którzy kupują ich produkty – tacy jak Ty – mogą wpływać na ich politykę. Jeśli kupujesz nowe buty zapytaj w sklepie, gdzie zostały wyprodukowane, z jakiego materiału są zrobione i skąd on pochodzi. Jeśli są skórzane zapytaj o to czy skóra była garbowana przy zastosowaniu tlenku chromu. Możesz też wysłać e-mail z pytaniem do producenta, jeśli sprzedawca/sprzedawczyni nie byli w stanie odpowiedzieć na Twoje pytania.

Szukaj alternatywnych rozwiązań! Na rynku są już firmy, które proponują buty ze skóry garbowanej za pomocą substancji roślinnych. W sprzedaży pojawiły się również buty wegańskie (wyprodukowane z konopi lub przetworzonych butelek PET) i buty z Pinatexu – materiału podobnego właściwościami do skóry, wytwarzanego z liści ananasa.

Ważnym elementem jest działający obecnie monitoring ze strony organizacji społecznych, oraz wezwanie państw i instytucji publicznych do egzekwowania pewnych informacji od firm, nawet jeśli dotyczy to procesów zachodzących poza granicami danego kraju czy regionu. Chodzi o lepszą dbałość o odpowiedzialność w łańcuchu dostaw, by zatrzymać zjawisko „eksternalizacji kosztów” środowiskowych i społecznych do innych krajów. Śledź profile w mediach społecznościowych oraz strony internetowe takich organizacji jak Kupuj Odpowiedzialnie. Dziel się informacjami z innymi osobami i wspieraj działania na rzecz odpowiedzialnej konsumpcji.

Tylko poprzez wspólne działanie może dojść do koniecznej zmiany, która zaowocuje przemysłem zapewniającym sprawiedliwe, bezpieczne, humanitarne warunki pracy. Kampania [Kupuj Odpowiedzialnie Buty](#) walczy o prawa pracowników i pracownic do godnej płacy i bezpiecznych warunków pracy oraz prawo konsumentów i konsumentek do informacji!

Scenariusz powstał w ramach projektu „Kupuj Odpowiedzialnie Buty” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej oraz programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

